

Görüşler - Okuyucu Mektupları

Opinion Papers - Letters

Dünya Literatüründen

Elektronik Bilgileri Saklama Sorunu

1980 li yıllardan başlayarak elektronik bilginin paylaşımında gözlenen hızlı büyüme bilgi merkezleri için dijital bilgi kaynaklarına erişimi birinci derecede önemli hale getirmiştir. Ancak son zamanlarda bilgi merkezleri için elektronik ortamlarda depolanmaya başlanan her türlü bilginin gelecek için saklanmaya değer olup olmadığı bugünden kestirilememektedir. Bu nedenle elektronik ortamda kayıtlı bilgilerin saklanma ve depolanma politikaları da günümüzde bilgi erişim kadar öncelikli olmaktadır. Literatürde de ağırlıklı olarak ele alınan bu konu, daha uzun süre bilgi merkezlerine rehberlik etmeyi sürdürecektir gibi görünüyor.

American Libraries'in Mart sayısında yayımlanan makalesinde Abby Smith elektronik ortamdaki bilgilerin saklanması konusundaki uygulamaların sadece donanıma bağlı olmadığını vurgulamaktadır(1999: 36). Smith, dijital çağda bile saklama(preservation) teriminden restorasyon karşılığının anlaşıldığını belirtmektedir. Gerçekten de İngilizce dilinde "preservation" terimi ile materyali olabildiğince orjinal biçimi ile saklama ifade edilmektedir. Ancak materyalin orjinal biçimine olabildiğince bağımlı kalma ve fiziksel koşulları bu yönde sağlayarak korumanın yanısıra kullanım için kayıtlı bilgilerin farklı ortamlara aktarılması işlemleri de yürütülmektedir. Saklama politikasına bağlı olarak geliştirilen bu türdeki çalışmalar da çağdaş konservasyon(conservation) yöntemleri olarak ifade edilmektedir. Orjinal bilgilerin doğrudan farklı bir materyale kopyalanarak çoğaltılması ve basılı çıktının alınabilmesinde günümüzde en yaygın kullanılan teknik COM(bilgisayar çıktılı mikrofilm: computer-output microfilm) ya da CD-ROM olanaklarının sağlanmasıdır. Artık bu tür hizmetleri sunan ticari kuruluşlara İnternette erişilebilmektedir. Ancak ülkemizdeki bilgi merkezlerine örnek olması açısından mesleğimizle ilgili diğer konularda olduğu gibi gelişmiş ülkelerde bu alanda da özellikle işbirliği olanaklarına yapılan yatırımlar dikkati çekecek kadar hızlı gelişmektedir.

The Nothest Document Conservation Center(NEDCC) tarafından 11-13 Mayıs tarihleri arasında Colorado(Amerika)'da dijital ortamdaki belgeleri saklama ve konservasyon konusunda bir tartışma platformu(workshop) düzenlenmiştir. Toplantılarda dijital materyali saklama ve konservasyon yöntemlerine yönelik farklı uygulamaların yürütüldüğü çeşitli projeler tartışılmıştır. Bu projelerden birisi The Colorado Preservation Alliance (CPA) adı altında oluşturulan bir konsorsiyum kapsamında yürütülmektedir.Konsorsiyumun çalışma amaçları arasında saklama(preservation) ve konservasyon konularında eğitim, bilgilendirme ve belirlenen materyalin korumaya alınması, arşiv materyalinin indirimli sağlanması gibi hizmetlerin yürütülmesi yer almaktadır.

16 Nisan tarihinde “cedars” projesi kapsamında Londra(İngiltere)'da yapılan toplantıda ise dijital materyalin korunması için kütüphane ve arşivlerin işbirliği yapmaları öngörülmüştür. Bu toplantıda alınan bazı kararları şöyle sıralayabiliriz:

- Kütüphanelerin dijital dermelerine yönelik politika geliştirilmesi amacıyla durum saptaması yapılması
- Kullanıcıların bu yöndeki gereksinimlerini belirlemek için kullanıcı araştırması yapılması
- Dijital derme geliştirme ve saklamaya yönelik çalışmaların yürütüleceği model kütüphanelerin seçilmesi.

Dijital materyalin depolanması ve korunmasına yönelik politikalar büyük ölçüde bu tür materyalin oluşturulma süreciyle birlikte ele alınmalıdır. Bu süreç ise,

- Geleneksel bilgi kaynaklarının elektronik ortama aktarılması
- CD-ROM gibi dijital bilgi kaynaklarının doğrudan satın alınması
- Web ortamındaki ücretsiz olarak sunulan bilgilere erişimin sağlanması
- Bu bilgilerin kütüphane olanakları ile depolanması gibi farklı seçim-sağlama biçimlerini içermektedir.

Sıralanan süreçlerden her biri kendi koşullarında her bilgi merkezi için farklı bir saklama politikasının uygulanmasını gerektirebilir. Öte yandan elektronik ortamdaki bazı bilgiler çok kısa bir zaman dilimi içinde kullanıcı açısından hem güncelliğini , hem de geçerliliğini yitirebilir ve saklanmasına gerek duyulmayabilir. Hangi bilgilerin saklanacağı ya da hangi ortamlarda daha sağlıklı depolanabileceği gibi konular bilgi merkezleri için gelecekte de sorun olacak gibi görünmektedir. Bu yöndeki açmazların giderilmesinde bilgi merkezlerine yardımcı olabilecek nitelikte rehber yayınlar üretilmesi sözü edilen projenin kapsamına alınmıştır.

Ülkemizde dağınık olarak sağlıksız koşullarda kaderlerine terk edilmiş olan taşınabilir kültür varlıklarımızın geleceğini , elektronik ortamdaki bil-

gi yığınlarının depolanma sorunlarından ayrı düşünmemeliyiz. Farklı bilgi merkezlerinde depolanan her türlü bilgi kaynağının sağlıklı koşullarda hizmete sunulması ve geleceğinin garanti altına alınması yönünde her bilgi merkezi tek başına sorumlu değildir. Bütün bilgi merkezleri konuya yönelik olarak geçmişte başlatılan duyarlılığa sahip çıkarak yeni proje ve kaynak paylaşımı programlarını geliştirmelidirler.

OCLC'nin Web Tabanlı Bilgi Tarama Hizmeti: “First Search”

OCLC, world wide üzerinde kütüphaneler için online(çevrimiçi) danışma hizmeti sağlıyor <[http:// www.oclc.org/oclc/menu/fs-new.htm](http://www.oclc.org/oclc/menu/fs-new.htm)> sitesine girek 75 den fazla veri tabanından ‘thesaurus’a dayalı bilgi taraması yapılabilir. “First search” ile OCLC’e üye kütüphanelerin dermelerine erişim de sağlanabilmektedir. Sanal kütüphanelerle bütünleşik bir hizmet sağlayan bu site desteği ile OCLC kütüphane kayıtlarının toplu kataloğuna erişim ve kütüphanelerarası ödünç verme hizmetleri, tam metin (full text) erişimi ile internet kaynaklarına ulaşım hizmetlerinden on-line (çevrim içi) yararlanılabilmektedir.

Econlit, MEDLINE, Social Science Abstracts, PsycFIRS ve PsycINFO gibi veritabanlarından 5.000 başlığın taranabileceği “First Search” hizmetleri bu aydan itibaren Z39.50 standartları ile uyumlu olabilecek.

“First Search-L” e abonelik: <[http:// www.oclc.org/oclc/menu/fs-new.htm](http://www.oclc.org/oclc/menu/fs-new.htm)> adresindeki e-posta listesine girerek abone olunabilir.

Kaynak

Smith, Abby .(1999). “ Preservation in the digital age:What is to be done”, *American Libraries*, March : 36-38.

<<http://www.aclin.org/other/libraries/cpa>> (Mayıs 1999)

<<http://www.leeds.ac.uk/cedars>> (Mayıs 1999)

Dr. Özlem Bayram
A.Ü.D.T.C.F. Kütüphanecilik
Bölümü